

© Рада Європи/Європейський суд з прав людини, 2012. Цей переклад було замовлено за підтримки Цільового фонду «Права людини» Ради Європи (www.coe.int/humanrightstrustfund). Він не є зобов'язальним для Суду. Для отримання додаткової інформації див. повне посилання на авторське право в кінці цього документу.

© Council of Europe/European Court of Human Rights, 2012. This translation was commissioned with the support of the Human Rights Trust Fund of the Council of Europe (www.coe.int/humanrightstrustfund). It does not bind the Court. For further information see the full copyright indication at the end of this document.

© Conseil de l'Europe/Cour européenne des droits de l'homme, 2012. La présente traduction a été effectuée avec le soutien du Fonds fiduciaire pour les droits de l'homme du Conseil de l'Europe (www.coe.int/humanrightstrustfund). Elle ne lie pas la Cour. Pour plus de renseignements veuillez lire l'indication de copyright/droits d'auteur à la fin du présent document.

Інформаційний бюлетень практики Суду № 96

Квітень 2007

Evans проти Сполученого Королівства [ВП] - 6339/05

Рішення від 10.04.2007 [ВП]

Стаття 8

Стаття 8-1

Повага до приватного життя

Вимога отримання згоди батька для продовження зберігання та імплантації запліднених яйцеклітин: *немає порушення*

Факти: У липні 2000 року заявниця та її партнер Дж. (J.) розпочали курс лікування безпліддя. У жовтні 2000 року під час прийому в клініці заявниці поставили діагноз передракового стану яєчників та запропонували один курс процедури екстракорпорального запліднення (ЕКЗ) до хірургічного видалення яєчників. Під час консультації вона та Дж. були проінформовані, що кожен з них має підписати форму згоди на процедуру, і що відповідно до положень Закону про запліднення людини та ембріологію 1990 року («Закон 1990 року»), кожен з них міг відкликати свою згоду в будь-який час до моменту імплантації ембріонів у матку заявниці. Заявниця подумувала про те, щоб розглянути інші шляхи запліднення яйцеклітин, які в неї залишались, аби перестрахуватись від можливості розірвання стосунків з Дж. Дж. запевнив її, що цього не станеться. У листопаді 2001 року пара прибула до клініки для проведення процедури, в результаті чого було створено шість ембріонів та поміщено до сховища. Два тижні потому заявниця перенесла операцію з видалення яєчників. Їй сказали, що їй доведеться почекати два роки, перш ніж можна буде імплантувати ембріони в її матку. У травні 2002 року стосунки між заявником та Дж. розірвались, і згодом відповідно до Закону 1990 року він повідомив клініку про те, що він не хотів, щоб вона використовувала

ембріони або щоб їх продовжували зберігати. Заявниця звернулася до Високого суду із клопотанням, серед іншого, про зупинення вимоги про надання Дж. своєї згоди. У жовтні 2003 року її клопотання було відхилено у зв'язку з тим, що було встановлено, що Дж. діяв сумлінно, оскільки він взяв участь у лікуванні на тому розумінні, що його стосунки із заявницею продовжуватимуться. У жовтні 2004 року апеляційний суд залишив у силі рішення Високого суду. Апеляційну скаргу було відхилено.

Заявниця скаржилася на те, що національне законодавство дозволяло її колишньому партнеру фактично відкликати свою згоду на зберігання та використання ембріонів, тим самим перешкоджаючи їй мати коли-небудь дитину, з якою вона була б генетично пов'язана.

Право: стаття 2 - з причин, зазначених Палатою у своєму рішенні від 7 березня 2006 року, а саме того, що питання про те, коли починалось право на життя, попадало під свободу розсуду держави (див. Інформаційний бюлетень № 84), ембріони, створені заявницею та Дж., не мали права на життя.

Висновок: немає порушення (одноголосно).

Стаття 8 - *природа прав:* «приватне життя» включало право на повагу до рішень про те, щоб стати батьком, і про те, щоб ним не стати. Однак заявниця не скаржилася, що вона в будь-якому випадку не могла стати матір'ю в соціальному, правовому або навіть фізичному сенсі, оскільки не існувало ані положень національного законодавства, ані практики, які б перешкождали їй в усиновленні дитини або навіть у народженні дитини, зачатої в пробірці від донорських гамет. Її скарга радше полягала в тому, що положення Закону 1990 року про отримання згоди перешкождали їй використати ембріони, які вона та Дж. створили разом, а відтак, враховуючи її особисті обставини, коли-небудь народити дитину, з якою вона була б генетично пов'язана. Це більш обмежене питання, що стосувалося права на повагу до рішення стати батьком в генетичному сенсі, підпадало під сферу застосування статті 8. Дилемою, яка займала центральне місце в цій справі, було те, що вона була пов'язана із конфліктом між правами за статтею 8 двох приватних осіб: заявниці та Дж. Крім того, інтерес однієї особи був абсолютно несумісним з інтересами іншої, оскільки якщо б заявниці дозволили використати ембріони, то Дж. був би змушений стати батьком, а якщо б визнали відмову від згоди або відкликання згоди з боку Дж., то заявниця була б позбавлена можливості стати генетичною матір'ю. За таких важких обставин справи, будь-яке рішення національних органів влади повністю проігнорувало б інтереси однієї із сторін. Законодавство також слугувало низці більш широких, суспільних інтересів, а саме - забезпеченню дотримання принципу верховенства згоди та посиленню правової ясності та визначеності.

Позитивне зобов'язання або втручання: справу слід було розглянути як таку, що стосується позитивних зобов'язань. Основне питання полягало в тому, чи забезпечили законодавчі положення, застосовані у справі, справедливий баланс між конкуруючими державними та приватними інтересами. У цьому зв'язку Суд погодився з висновками національних судів про те, що Дж. ніколи не погоджувався на самостійне використання заявницею ембріонів, створених разом з ним.

Свобода розсуду: питання, підняті у справі, безсумнівно мали морально-етичну делікатну природу. Крім того, єдиного європейського підходу в цій сфері не було. Деякі держави прийняли первинне або вторинне законодавство стосовно контролю за використанням процедури ЕКЗ, у той час

як в інших це було питанням, що регулювалось медичною практикою та принципами. Хоча Сполучене Королівство не було самотньою державою, яка дозволяла зберігання ембріонів та забезпечувала кожному із постачальників гамет можливості вільно та ефективно відкликати свою згоду до моменту імплантації, в інших державах Європи застосовувались різні правила та практики. Не можна було стверджувати, що існував будь-який консенсус у питанні проведення процедури ЕКЗ на етапі, коли згода постачальників гамет була незворотною. Хоча заявниця стверджувала, що її великі фізичні та емоційні втрати під час процедури ЕКЗ, а також її послідовна безплідність, призвели до того, що її права за статтею 8 повинні були мати перевагу над правами Дж., не вбачалось, що і в цьому питанні існував будь-який чіткий консенсус. Тому в підсумок слід зазначити, що оскільки процедура ЕКЗ призвела до виникнення делікатних морально-етичних питань в контексті стрімких медичних та наукових розробок, і оскільки питання, що розглядались у справі, торкалися сфер, в яких між державами-членами не існувало чіткої спільної думки, свобода розсуду, що надавалась державі-відповідачу, повинна бути широкою і поширюватись у принципі як на рішення держави про те, чи приймати законодавство про регулювання процедури ЕКЗ, так, у разі втручання держави, і на детальні правила, які вона приймає для того, щоб забезпечити баланс між конкуруючими суспільними та приватними інтересами.

Відповідність: Відтак, питання, що залишалось на розгляді, полягало в тому, чи забезпечило, за особливих обставин справи, застосування законодавства, яке дозволило Дж. ефективно відкликати або не давати свою згоду на імплантацію в матку заявниці ембріонів, створених ними спільно, справедливий баланс між конкуруючими інтересами. Той факт, що зберігання людських ембріонів в замороженому стані стало технічно можливим, призвів до істотної різниці між ЕКЗ та заплідненням під час статевого акту, а саме до того, що з'явилась можливість сплину часу, який може бути значним, між моментом створення ембріона та його імплантацією в матку. Тому для держави було законним та бажаним, щоб вона створила правове поле, яке брало б до уваги таку можливість сплину часу. Рішення про принципи та політику, застосовні в цій делікатній сфері, головним чином залишалися за кожною державою. Закон 1990 року був кульмінацією виключно детального вивчення соціальних, етичних та правових наслідків подій у сфері запліднення людини та ембріології, а також плодом довгих роздумів, консультацій та дискусій. Він накладав юридичне зобов'язання на будь-яку клініку, що здійснює процедуру ЕКЗ, роз'яснити положення про згоду особі, яка приступає до такої процедури, і отримати її згоду в письмовому вигляді. Це сталося і в справі заявниці, в якій заявниця і Дж. підписали форми про згоду, яка вимагалась законодавством. Проте Закон також дозволяв постачальникам гамет відкликати свою згоду в будь-який час до імплантації ембріона в матку. Хоча нагальний характер медичного стану заявниці вимагав від неї прийняття швидкого рішення в стані крайньої напруги, вона знала, коли погодилася на те, що всі її яйцеклітини будуть запліднені спермою Дж., що вони будуть останніми наявними в неї яйцеклітинами, що повинен буде сплинути певний час, перш ніж її лікування від раку буде завершено, а ембріони зможуть імплантувати, і що за законом Дж. буде вправі в будь-який момент відкликати свою згоду на імплантацію. Хоча заявниця критикувала національні правові норми про згоду, оскільки їх не можна було оминати ні за яких обставин, абсолютний характер законодавства не обов'язково сам по собі був несумісним зі статтею 8. Повага до людської гідності та свободи волі, а також бажання забезпечити справедливий баланс між сторонами процедури ЕКЗ, лягли в основу рішення законодавчого органу про прийняття правових положень, які не допускали ніяких виключень, з метою забезпечення того, щоб кожна особа, яка надає гамети для здійснення ЕКЗ, знала заздалегідь,

що її генетичний матеріал не буде використаний без її постійної згоди. На додаток до принципу, що стоїть на кону, абсолютний характер положення слугував посиленню правової визначеності та уникненню проблем свавілля та непослідовності, властивих зважуванню в індивідуальному порядку того, що національні суди назвали «повністю несумірними» інтересами. Ці загальні інтереси були законними та відповідали статті 8. Враховуючи ці міркування, в тому числі відсутність будь-якого європейського консенсусу в цьому питанні, Суд не вважає, що право заявниці на повагу до рішення стати матір'ю в генетичному сенсі повинне мати більшу вагу, ніж право Дж. на повагу до його рішення не мати з нею генетичної дитини.

Висновок: немає порушення (тринадцять голосів проти чотирьох).

Стаття 14 – необхідності у вирішенні того, чи могла заявниця належним чином скаржитись про відмінність у поводженні порівняно з іншою жінкою в аналогічній ситуації, не було, оскільки аргументація, зазначена для встановлення того, що порушення статті 8 не було, також забезпечувала розумне і об'єктивне виправдання за статтею 14.

Висновок: немає порушення (тринадцять голосів проти чотирьох).

© Рада Європи/Європейський суд з прав людини
Це коротке викладення рішення, зроблене Секретаріатом, не є
зобов'язальним для Суду.

Натисніть тут для доступу до Інформаційних бюлетенів з практики Суду:
[Case-Law Information Notes](#)

© Рада Європи/Європейський суд з прав людини, 2012.

Офіційними мовами Європейського суду з прав людини є англійська та французька мови. Цей переклад було замовлено за підтримки Цільового фонду «Права людини» Ради Європи (www.coe.int/humanrightstrustfund). Він не є зобов'язальним для Суду; також Суд не несе жодної відповідальності за його якість. Його можна завантажити з бази рішень Європейського суду з прав людини HUDOC (<http://hudoc.echr.coe.int>) або з будь-яких інших баз даних, в яких Суд його також розмістив. Його можна відтворювати в некомерційних цілях за умови, що будуть зазначені повна назва справи та посилання на авторське право і Цільовий фонд «Права людини». Для використання будь-якої частини цього перекладу в комерційних цілях слід звертатися за наступною адресою: publishing@echr.coe.int.

© Council of Europe/European Court of Human Rights, 2012.

The official languages of the European Court of Human Rights are English and French. This translation was commissioned with the support of the Human Rights Trust Fund of the Council of Europe (www.coe.int/humanrightstrustfund). It does not bind the Court, nor does the Court take any responsibility for the quality thereof. It may be downloaded from the HUDOC case-law database of the European Court of Human Rights (<http://hudoc.echr.coe.int>) or from any other database with which the Court has shared it. It may be reproduced for non-commercial purposes on condition that the full title of the case is cited, together

with the above copyright indication and reference to the Human Rights Trust Fund. If it is intended to use any part of this translation for commercial purposes, please contact publishing@echr.coe.int.

© Conseil de l'Europe/Cour européenne des droits de l'homme, 2012.

Les langues officielles de la Cour européenne des droits de l'homme sont le français et l'anglais. La présente traduction a été effectuée avec le soutien du Fonds fiduciaire pour les droits de l'homme du Conseil de l'Europe (www.coe.int/humanrightstrustfund). Elle ne lie pas la Cour, et celle-ci décline toute responsabilité quant à sa qualité. Elle peut être téléchargée à partir de HUDOC, la base de jurisprudence de la Cour européenne des droits de l'homme (<http://hudoc.echr.coe.int>), ou de toute autre base de données à laquelle HUDOC l'a communiquée. Elle peut être reproduite à des fins non commerciales, sous réserve que le titre de l'affaire soit cité en entier et s'accompagne de l'indication de copyright ci-dessus ainsi que de la référence au Fonds fiduciaire pour les droits de l'homme. Toute personne souhaitant se servir de tout ou partie de la présente traduction à des fins commerciales est invitée à le signaler à l'adresse suivante : publishing@echr.coe.int